

ПРОУЧВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ ЗА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБУЧЕНИЕ НА СТУДЕНТИ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „АКУШЕРКА“

Жана Павловска, Янка Маркова, Мила Костадинова

*Катедра „Здравни грижи“, Филиал Велико Търново,
Медицински университет – Варна*

STUDY OF THE INTENTIONS FOR CONTINUING EDUCATION OF MIDWIFERY STUDENTS

Zhana Pavlovska, Yanka Markova, Mila Kostadinova

Department of Health Care, Veliko Tarnovo Affiliate, Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

Периодът на придобиване на базово обучение в университета трябва да подготви бъдещите акушерки и да осигури компетенциите, необходими за изпълнение на работни задачи през време на началния период след дипломирането им, както и за етапите на бъдещото им професионално развитие, което ще се осъществи посредством продължаващото обучение.

Цел на проучването е да се изследват нагласите за продължаващо обучение на студентите от специалност „Акушерка“.

Материал и методи: Обект на проучването са 112 студенти от трети и четвърти курс от специалността „Акушерка“ от: МУ-София, МУ-Плевен, РУ „Ангел Кънчев, МУ-Варна и филиалите във Велико Търново, Шумен и Сливен. Предмет на проучването са нагласите на студентите от специалност „Акушерка“ за включване във формите на продължаващото обучение в процеса на бъдещата им професионална реализация. Използвани са документален метод чрез проучване на достъпна литература и социологически метод, който включва анкетно анонимно проучване.

Резултатите от проучването показват положителна нагласа на бъдещите акушерки към продължаващото обучение и готовност за включване в различните форми.

Изводи: По-голяма част от студентите са убедени, че за да практикуват успешно професията си, трябва непрекъснато да повишават своята квалификация. Водещи мотиви са:

ABSTRACT

Basic education in the university has to prepare future midwives and ensure their competencies needed for working task execution immediately after their graduation and later for the stages in their future professional development, which will be realized by continuing education.

The research objective is studying of the intentions for continuing education of midwifery students.

Materials and Methods: In the research were included 112 students from third and fourth year of education of Midwife specialty studying in: Medical University – Sofia, Medical University – Pleven, Angel Kanchev Russe University, Medical University of Varna and its affiliates in Veliko Tarnovo, Shumen, and Sliven.

The research subject was related to the intentions of students to participate in continuing education in the process of their professional realization. Documentary and sociological methods were applied. The documentary method takes the form of a literature research, while the sociological method includes an anonymous inquiry.

The results showed positive intention of future midwives toward continuing education and readiness for participation in different forms of this kind of education.

Conclusion: Most of the students were convinced that they need to raise their qualification continuously in order to practice successfully their profession. The leading impulses were: raising and maintenance of their professional qualification, career promotion possibility, personal self-improvement, better

повишаване и поддържане на професионалната квалификация, възможност за кариерно развитие, личностно самоусъвършенстване, възможност за по-добро реализиране на пазара на труда. Преподавателите от университета и акушерките наставници имат водеща роля в процеса на професионално ориентиране и развитие на бъдещите акушерки.

Ключови думи: нагласи, студенти, акушерки, мотиви, продължаващо обучение, професионално развитие

УВОД

Обучението на акушерките, а и на всички медицински специалисти, е непрекъснат процес, започващ от студентските години и продължаващ до приключване на професионалната им дейност. В насоките на СЗО за продължаващото обучение на медицинските сестри и акушерки се подчертава голямото значение на „началната подготовка и квалификация на здравните професионалисти, която трябва да служи като стабилна основа за практикуването на професията, поддържането и по-нататъшното развитие на професионалната компетентност, специализацията и непрекъснатото професионално развитие, така необходими за напредъка и промените в здравеопазните системи“ (9).

В България първоначалната подготовка на акушерката е на завидно високо ниво, отговарящо на европейските и световни стандарти за базово образование по специалността. Осъществява се според ЕДИ (Единните държавни изисквания), които включват придобиване на образователно-квалификационна степен (ОКС) „бакалавър“ по специалността „Акушерка“ след 4-годишно обучение, общ хорариум 4675 часа, 240 кредита по Системата за натрупване и трансфер на кредити, от които половината се отнасят до практическо обучение (5). Четвъртата година (VII и VIII) семестър от обучението е изцяло практическа – преддипломен стаж в реални клинични условия. Практическото обучение се провежда от медицински специалисти с базова специалност „Акушерка“ и бакалавърска или магистърска степен по „Управление на здравните грижи“. Това изискване е валидно както за асистентите, които водят упражненията по „Философия и въведение в сестринските и акушерски грижи“ и специалните акушерски грижи, така и за наставниците в клиничните бази. Базовото обучение на акушерката е съсредоточено в акре-

realization on the labor market. Lecturers and supervising midwives have a leading role in the process of professional orientation and development of future midwives.

Keywords: intentions, students, midwife, continuous education, professional development

дитирани факултети или филиали на медицински университети.

Периодът на придобиване на базово обучение в университета подготвя бъдещите акушерки за изпълнение на работни задачи през време на началния период след дипломирането им, но също така и за етапите на бъдещото им професионално развитие, което ще се осъществи посредством продължаващото обучение.

Терминът „продължаващо обучение“ в най-широк смисъл означава „индивидуално поддържане и развитие на професионална компетентност след приключване на специализирано обучение“ (4), т.е. след придобиване на ОКС „бакалавър“ по специалността „Акушерка“. Значимостта на продължаващото обучение произтича от удовлетворяването на непрекъснато растящите потребности на населението от качествени здравни грижи, иновациите и постиженията на медицинската наука, както и присъствието на България в Европейското и световно образователно пространство. Продължаващото обучение и свързаното с него професионално развитие са особено важни за акушерската професия, която е уникална, с набор от знания и умения, споделени компетенции и познания с други здравни дисциплини. Като част от екипа, акушерките играят решаваща роля в семейното планиране, в поддържане на репродуктивното здраве на жените, в насърчаване на безопасно майчинство и в грижата за новороденото в неговото семейство. В България акушерската професия принадлежи към т.нар. регулирани професии, което означава, че е с „обществена значимост и е от съществено значение за живота и здравето на хората и упражняването на която е определено чрез закони, подзаконови или административни разпоредби за притежаването на специфична професионална квалификация, правоспособност или членство в призната от държавата професионална организация“ (3,4).

В съвременните условия за целите на здравеопазването са необходими специалисти, които да упражняват професията си в съответствие със съвременните изисквания за безопасни и качествени здравни грижи. Получавайки необходимите знания и умения в университета, бъдещите акушерки трябва имат ясна визия за непрекъснато професионално развитие и учене през целия живот.

ЦЕЛ НА ПРОУЧВАНЕТО:

Да се изследват нагласите за продължаващото обучение на студентите от специалност „Акушерка“.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Обект на проучването: 112 студенти от трети и четвърти курс, от специалността „Акушерка“ от: МУ-София, МУ-Плевен, РУ „Ангел Кънчев, МУ-Варна и филиалите във Велико Търново, Шумен и Сливен.

Предмет на проучването: нагласите на студентите от специалност „Акушерка“ за включване във формите на продължаващото обучение в процеса на бъдещата им професионална дейност.

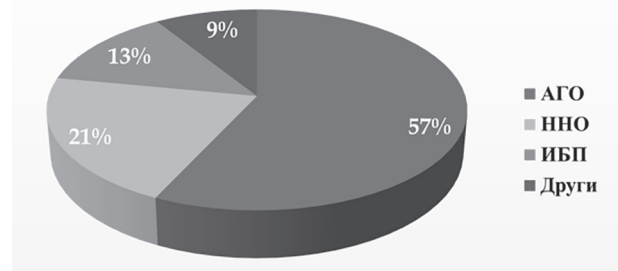
Методи на проучването: Използвани са документален и социологически методи. Документалният метод включва проучване на достъпна литература, нормативни и политически документи, научни публикации и доклади, свързани с темата. Като инструментариум на проучването и за прилагане на социологическия метод е разработена анкетна карта за анонимно проучване мнението на студентите, съдържаща 14 въпроса, от които 5 затворени, 2 отворени и 7 полуотворени. Всички респонденти участват доброволно в проучването.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

От направеното проучване данните сочат, че повечето студенти – 67% (n=76) са на възраст от 20 до 25 години, по 13% (n= 15) са във възрастовите граници 25–30 години и 30-35 години и само 7% (n=6) са над 35 години.

По отношение на професионалния избор и ориентация бъдещите акушерки са отговорили, че имат желание да се реализират в: Акушеро-гинекологично отделение – 57% (n=66), 21% (n=23) – в Неонатологично отделение, в извънболничната помощ – 13% (n=15) и в други структури (Спешно отделение, самостоятелна практика, онкологично отделение) – 9% (n=10) (Фиг. 1.).

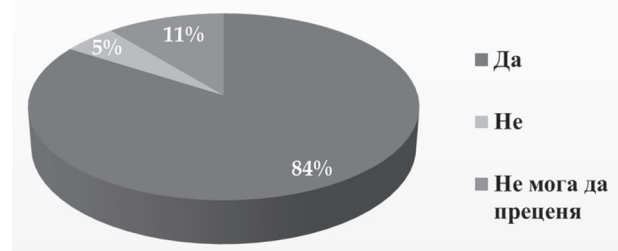
Предпочитание за месторабота

Фиг. 1. Предпочитания за месторабота

По-голяма част от студентите са убедени, че за да практикуват успешно професията си, трябва непрекъснато да повишават своята квалификацията – 84% (n=98). Не могат да преценят 11% (n=12) и само 5% (n=5) са отговорили, че това не е необходимо (Фиг. 2).

Нагласи за продължаващо обучение

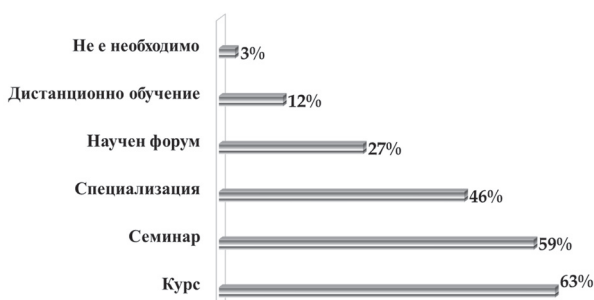

Фиг. 2. Нагласи за продължаващо обучение на студентите от специалност „Акушерка“

Възможностите за повишаване на квалификацията са най-различни, но студентите са показали добра ориентация в разнообразието от форми за продължаващо обучение. На първо място бъдещите акушерки са посочили с 63% (n=70) посещаване на различни курсове, на второ място с 59% (n=67) – теоретични и практични семинари, на трето място се нарежда придобиването на специализация с 46% (n=51) и на четвърто място с 12% (n=13) – дистанционното обучение. Процентите са повече от 100, тъй като сме дали възможност да се посочи повече от един отговор (Фиг. 3).

Съвременният етап на развитието на здравните грижи у нас следва европейските тенденции за единно образователно пространство, регламентирано в Европейската кредитна трансферна система за регулираните професии, каквато е професията на акушерката. Реформи-

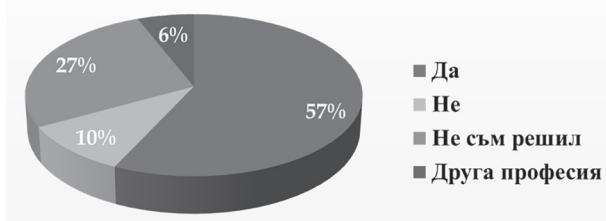
Предпочитани форми за повишаване на квалификацията

Фиг. 3. Предпочитани форми за повишаване на квалификацията

те във висшето образование дават възможност на завършилите акушерки с ОКС „бакалавър“ да надграждат образованието си в ОКС „магистър“ (6). Така те получават реален шанс за професионална реализация в областта на управлението на здравните грижи като старши и главни акушерки или като преподаватели по дисциплината „Клинична практика“, както и да надграждат в образователна степен и развиват научна кариера. Повече от половината анкетирани студенти – 57% (n=64), са отговорили, че възнамеряват да продължат образованието си в по-висока образователна степен, 27% (n=30) – все още не са решили, 10% (n=11) не възнамеряват да надграждат и 6% (n=7) са отговорили, че се ориентират към друга професия (Фиг. 4)

Нагласи за придобиване на по-висока образователна степен

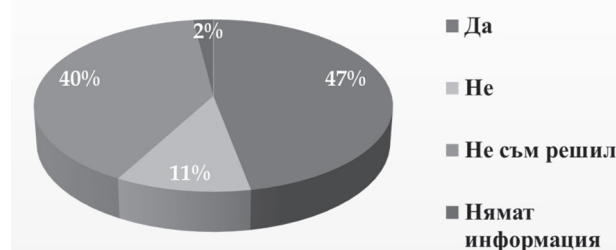

Фиг. 4. Нагласи за придобиване на по-висока образователна степен

В съвременната здравеопазна система все повече се въвеждат високоспециализирани и специфични дейности, за които е необходимо усвояването на нови и допълнителни знания и умения. Това най-добре се осъществява чрез придобиването на специалност по Нар. 1/2015 г. и е възможно на отделите по СДО към медицинските университети (7). Акушерките имат възможност

да специализират в няколко направления. Придобиването на специалност гарантира полагането на качествени здравни грижи, изяснява ролята на акушерката в медицинския екип и очертава автономните и функции. Голяма част от студентите имат готовност да специализират – 47% (n=53), 40% (n=45) все още не са решили, 11% (n=12) са отговорили с не, 2% (n=3) не са запознати с тази възможност (Фиг. 5)

Нагласи за придобиване на специалност

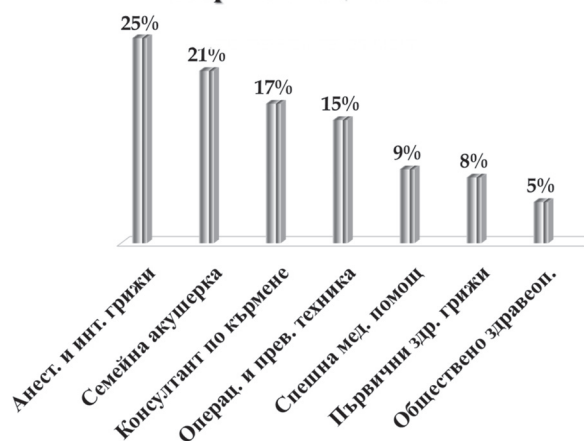

Фиг. 5. Нагласи за придобиване на специалност

Най-много студенти са се насочили към „Анестезиология и интензивни грижи“ – 25% (n=13). На второ място с 21% (n=12) е специалността „Консултант по проблемите на майчинството и развитието на новороденото“, на трето място с 17% (n=9) – „Консултант по кърмене и здравословно и диетично хранене“, на четвърто място с 15% (n=8) – „Операционна и превързочна техника“ на пето място с 9% (n=6) – „Спешна медицинска помощ“, на шесто място с 8% (n=4) – „Първични здравни грижи“ и на седмо място с 5% (n=2) – „Обществено здравеопазване“ (Фиг. 6).

Мотивацията е ключов фактор при усвояването на знания и умения по време на придобиването

Избор на специалност

Фиг. 6. Избор на специалност

не на университетското образование, както и при по-нататъшното поддържане и повишаване на квалификацията. Основен мотив за включване в различните форми на продължаващо обучение е повишаване и поддържане на професионалната квалификация – 72% (n=80). Друг водещ мотив е възможност за кариерно развитие – 51% (n=57). На трето място е личностно самоусъвършенстване с 34% (n=38). На четвърто и пето място с по 25% (n=28) са възможност за по-добро реализиране на пазара на труда и постигане на финансова сигурност, на последно място с 22% (n=25) е възможността за самостоятелна практик (Фиг. 7).

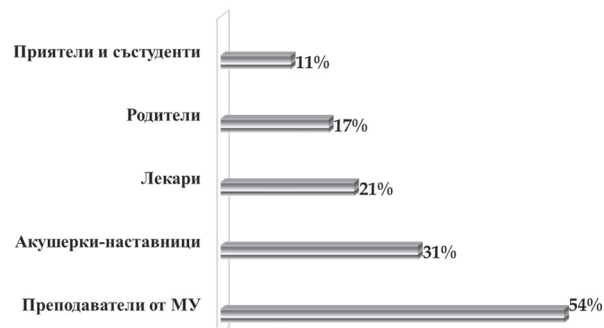

Фиг. 7. Мотивация на студентите за продължаващо обучение

Професионалното развитие на акушерките е непрекъснат процес на изграждане на професионалиста, който зависи от редица обективни (социални) и субективни (личностни) фактори. Към обективните фактори се причисляват базовото образование, специализацията и продължаващото обучение. Субективни фактори са: мотивация, личните интереси на индивида, професионално ориентиране, кариерно развитие и др. Бъдещите акушерки трябва да бъдат добре подготвени за изпълнение на основните си задължения в рамките на професионалните им компетенции, но за това те трябва да бъдат достатъчно добре информирани и ориентирани. Студентите са посочили, че черпят информация във връзка с професионалното си развитие най-вече от преподавателите в МУ – 54% (n=61). На второ място са поставили акушерките наставници – 31% (n=35), на трето място са лекарите – 21% (n=24), на четвърто място родителите – 17% (n=19), и на пето място – от приятели и състуденти – 11% (n=12). Процентите са повече от 100, тъй като сме дали възможност да се посочи повече от един отговор. Преподавателите и акушерките наставници имат най-съществената роля в процеса на про-

фесионална ориентация и професионално развитие. Тяхната отговорност е свързана с формирането не само на базови знания и умения, а и на творчески професионалисти, които се развиват и самоусъвършенстват непрекъснато (Фиг. 8).

Принос за професионално ориентиране

Фиг. 8. Принос за професионално ориентиране и развитие

Обучението на акушерките като добри професионалисти е сложен и многоетапен процес, протичащ през годините, а базовото образование в университета е стабилна основа за професионално развитие и усъвършенстване, в което съществена роля играят преподавателите, акушерките наставници, както и всички други отговорни институции в тази област.

ИЗВОДИ:

1. По-голяма част от студентите от специалност „Акушерка“ осъзнават необходимостта от непрекъснато обучение и професионално усъвършенстване.
2. Бъдещите акушерки показват добра ориентация по отношение на различните форми за продължаващо обучение. Най-предпочитани са: краткосрочните курсове, теоретичните и практични семинари. Повече от половината анкетираните студенти възнамеряват да продължат образованието си в по-висока образователна степен.
3. Почти половината от студентите имат желание да специализират. Най-предпочитаните специалности са: „Анестезиология и интензивни грижи“, „Консултант по проблемите на майчинството и развитието на новороденото“, „Консултант по кърмене и здравословно и диетично хранене“.
4. Водещи мотиви, свързани с продължаващото обучение са: повишаване и поддържане на професионалната квалификация, въз-

можност за кариерно развитие и личностно самоусъвършенстване.

5. Най-значима роля в стимулирането и мотивирането професионалното развитие на студентите имат преподавателите от МУ и акушерките наставници.

ЛИТЕРАТУРА

1. Директива 2005/36/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 септември 2005 г. относно признаването на професионалните квалификации.
2. Директива 2013/55/ЕС от 20 ноември 2013 г. за изменение на Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации за регулираните професии.
3. Закон за висшето образование. ДВ, бр. 112 от 27 декември 2005 г., изм. и доп. ДВ, бр. 17 от 1 март 2016.
4. Закон за професионално образование и обучение. ДВ, бр. 68 от 30 юли 1999 г. ; доп. ДВ, бр. 59 от 29 юли 2016.
5. Наредба за ЕДИ за придобиване на висше образование по специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ за образователно-квалификационна степен „бакалавър“. ДВ, бр. 95 от 29 ноември 2005, изм. и доп. ДВ, бр. 32 от 22 април 2016.
6. Наредба за ЕДИ за придобиване на висше образование по специалността „Управление на здравните грижи“ за образователно-квалификационна степен „магистър“ и „бакалавър“ от професионално направление „Обществено здравеопазване“. ДВ, бр. 70, 2006.
7. Наредба N 1 от 22 януари 2015 г. за придобиване на специалност в системата на здравеопазването. ДВ, бр. 7 от 27 януари 2015.
8. Национална стратегия за продължаващото професионално обучение за периода 2005-2010 година. МС на ПБ, 2004.
9. Nurses and Midwives: A Force for Health WHO European Strategy for Continuing Education for Nurses and Midwives 2003.

Адрес за кореспонденция:
ас. Жана Павловска
МУ-Варна, Филиал В. Търново
ул. „Михаил Кефалов“ 2
В. Търново, 5000
e-mail: zhana.pavlovska@mu-varna.bg